

υποδράση 9.5

Σχέδια εργασίας σχολείων-μουσείων σχολικού έτους 2011-2012

Μακεδονικό
Μουσείο
Σύγχρονης Τέχνης

6ο Νηπιαγωγείο
Περαίας

Το δικό μου ταξίδι
ή
Τα παπούτσια που έβγαλαν ρίζες

περιεχόμενα

Συμμετέχοντες, σελ. 3

Στόχοι, σελ. 5

Δράσεις, σελ. 10

Αξιολόγηση, σελ. 25

Βιβλιογραφία, σελ. 26

Εικόνα 1. Το 6^ο Νηπιαγωγείο Περαιάς στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης.

Συμμετέχοντες

Σχολείο: 6ο Νηπιαγωγείο Περαιάς

Τάξη / Τμήμα: Κλασικό τμήμα (νήπια-προνήπια), Ολοήμερο Β' (νήπια – προνήπια)

Αριθμός μαθητών: Κλασικό τμήμα: 20, Ολοήμερο Β': 18, Σύνολο: 38

Αριθμός παλιννοστούντων / αλλοδαπών μαθητών: 19

Χώρες προέλευσης των παλιννοστούντων / αλλοδαπών μαθητών: Αλβανία, Γεωργία, Αρμενία, Σερβία, Π.Γ.Δ.Μ.

Σύντομη περιγραφή του προφίλ της τάξης: Οι περισσότεροι μαθητές (17 από τους 19) έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα και μιλούν ελληνικά. Οι γονείς τους έχουν εγκατασταθεί στη Ελλάδα εδώ και αρκετά χρόνια (από 7 έως 22 χρόνια) και όλοι μπορούν να συνεννοηθούν στα ελληνικά. Επειδή τα παιδιά είναι μικρά δεν υπάρχουν έντονες διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε αλλοδαπούς, παλιννοστούντες και έλληνες μαθητές. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε δύο από τα τρία τμήματα του νηπιαγωγείου και είχε διάρκεια έξι εβδομάδων (από 15/02/2012 έως 30/03/2012).

Όνομα εκπαιδευτικού: Ελένη Βαλτή

Μουσείο: Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Ονόματα μουσειοπαιδαγωγών:

Σχεδιασμός και υλοποίηση μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων:

Βασιλική Πολυζούλη, νηπιαγωγός, μουσειολόγος, MED,

Γεωργία Κουρκουνάκη, νηπιαγωγός, μουσειολόγος

(ο σχεδιασμός και η σύλληψη ιδέας για τη μουσειοπαιδαγωγική προσέγγιση και το σχεδιασμό δράσεων για τα έργα τέχνης α) του Patrick Raynaud, «Θεσσαλονίκη», 1986 β) του Γιώργου Γυπαράκη «χωρίς τίτλο», 1994 ανήκει στην κ. Πολυζούλη).

Συλλογή ή αντικείμενα που έγιναν αντικείμενα διαπραγμάτευσης:

Αξιοποιήθηκαν τα παρακάτω έργα τέχνης που ανήκουν στη μόνιμη συλλογή με την ακόλουθη πορεία.

«Χωρίς Τίτλο», Γ. Γυπαράκης, 1994

«Αεροπλάνο», Α. Ακριθάκης, 1982, διαστάσεις 165x230x20 cm, Συναρμογή

«Θεσσαλονίκη», Raynaud Patrick, 1986

«Παιδί που χαιρετάει το πλήθος», Βλάσης Κανιάρης, 1984

«Το παιχνίδι των χεριών», Michel Francois, 1989

Τα παπούτσια από οικοδομικό σύρμα που ριζώνουν στη γη, στο γλυπτικό έργο του **Γ. Γυπαράκη, Χωρίς τίτλο, 1994**, αποτελούν το έναυσμα/ την αφορμή για συζήτηση σχετικά με στοιχεία και αναφορές που οι άνθρωποι αφήνουν «ριζωμένα» πίσω τους, στον τόπο προέλευσης (στην περίπτωση των παιδιών που δεν έχουν μνήμες- έμμεσες αναφορές μέσα από τις μνήμες των γονέων), καθώς και της δημιουργίας «νέων ριζών» στο νέο τόπο υποδοχής (δίνοντας ελπίδα και στους ίδιους τους γονείς τους).

Το **«Αεροπλάνο», 1982, του Ακριθάκη** γίνεται το μέσο κυριολεκτικά και μεταφορικά ώστε να γίνει αναφορά στην έννοια της μετακίνησης, της διαδρομής που συνδέεται με το φαινόμενο της μετανάστευσης.

Το έργο τέχνης του **P. Raynaud, «Θεσσαλονίκη», 1986** όπου αναδεικνύονται βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την πόλη της Θεσσαλονίκης -θάλασσα, κάστρα, τείχη της πόλης- λειτουργεί ως εργαλείο ώστε τα παιδιά να δημιουργήσουν κοινές αναφορές και να γνωρίσουν τον κυρίαρχο πολιτισμό στο περιβάλλον υποδοχής.

Ο **Β. Κανιάρης** στο έργο του με τίτλο το **«Παιδί που χαιρετά το πλήθος», 1984** αναφερόμενος σταθερά στο έργο του στο ζήτημα των μεταναστών χρησιμοποιεί καθημερινά αντικείμενα και ρούχα για να δημιουργήσει το ανδρείκελο ενός παιδιού.

Το έργο τέχνης **«Το Παιχνίδι με τα χέρια», του M. Francois, 1989**, στο οποίο χέρια με διαφορετικά χρώματα ενώνονται ανασύροντας μνήμες ενός παραδοσιακού παιχνιδιού που μεταφέρεται από γενιά σε γενιά σε διάφορες χώρες, γίνεται μέσο για τη διερεύνηση μη λεκτικών τρόπων επικοινωνίας στο πλαίσιο του παιχνιδιού, μιας γλώσσας οικουμενικής στον κόσμο των παιδιών.

«Χωρίς Τίτλο»,
Γ. Γυπαράκης

«Θεσσαλονίκη»,
Raynaud Patrick

«Το παιχνίδι με
τα χέρια»,
Michel Francois

«Παιδί που
χαιρετάει το
πλήθος», Βλά-
σης Κανιάρης

Στόχοι

Στόχοι που τέθηκαν για το πρόγραμμα του μουσείου

Γνωστικοί στόχοι (σε νέες γνωστικές περιοχές)

- Επαφή με τη σύγχρονη τέχνη και τις διαφορετικές εκφράσεις της και εξοικείωση με το χώρο του μουσείου με τρόπο ψυχαγωγικό.
- Καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των παιδιών.
- Κατανόηση και χρήση μη λεκτικών τρόπων επικοινωνίας και έκφρασης (αντίληψη του παιχνιδιού ως μέσου ανάπτυξης φιλικών σχέσεων, ανάμεσα σε παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα).
- Κατανόηση της συμβολικής σημασίας που έχουν οι 'ρίζες' στη τέχνη και στην ελληνική γλώσσα.
- Κατανόηση της δυνατότητας αποτύπωσης της διαδρομής σε χάρτη. (Να εντοπίσουν στο χάρτη τη χώρα προέλευσης τους και τη Θεσσαλονίκη και να ταξιδέψουν με τη βοήθεια του χάρτη από τη μία χώρα στην άλλη).
- Έκθεση σε κατάλληλα ερεθίσματα, δημιουργία προϋποθέσεων για τη μελλοντική υιοθέτηση νέων αξιών και στάσεων.
- Αισθητική καλλιέργεια των παιδιών.
- Καλλιτεχνική έκφραση των σκέψεων, των συναισθημάτων και των απόψεων τους.
- Γνωριμία και πειραματισμός με την τεχνική του κολλάζ .

Συναισθηματικοί στόχοι

- Ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των παιδιών.
- Αυτοπεποίθηση για τη δική τους ταυτότητα.
- Απόκτηση συνείδησης του εαυτού αλλά και του «άλλου» με τον οποίο αναπτύσσεται συνδιαλλαγή.
- Αναγνώριση και βίωση των συναισθημάτων που προκαλεί η εγκατάλειψη της χώρας προέλευσης και η μετάβαση σε μία άγνωστη χώρα.

Κινησθητικοί στόχοι

- Καλλιέργεια συντονισμού ήχου –κίνησης.
- Σωματική έκφραση συναισθηματικής κατάστασης–στοιχεία δραματοποίησης (συμβολικό παιχνίδι).

Στόχοι που τέθηκαν για την όλη δράση του νηπιαγωγείου

Ο κύριος στόχος του προγράμματος είναι η ενδυνάμωση της προσωπικής ταυτότητας του κάθε παιδιού και ιδιαίτερα των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών, μέσα από την προσέγγιση έργων τέχνης.

Η προσωπική ταυτότητα αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τον εαυτό μας και συνδέεται στενά με την αυτοεκτίμηση. Η οικοδόμησή της έχει πολλές διαστάσεις και επιτρέπει στο άτομο να μπορεί να δώσει απαντήσεις σε ερωτήσεις όπως: «Ποιος είμαι; Τι με κάνει μοναδικό; Σε τι τα καταφέρνω καλά και σε τι όχι; Ποιές είναι οι αξίες μου;» Με άλλα λόγια, αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως μια ξεχωριστή και ιδιαίτερη οντότητα, η οποία περιλαμβάνει εξωτερικά και κυρίως εσωτερικά χαρακτηριστικά όπως η προσωπικότητα, ο χαρακτήρας, οι αξίες και οι πεποιθήσεις.

Παρόλο που η οικοδόμηση της προσωπικής ταυτότητας φαίνεται να είναι μια ατομική πορεία, η αντίληψη του εαυτού συντελείται μέσα από την αλληλεπίδραση με τα άλλους. Το ερώτημα δεν είναι απλώς «ποιος είμαι;» αλλά «ποιος είμαι σε σχέση με τον άλλο; Πώς με βλέπει ο άλλος και πώς βλέπω εγώ τους άλλους; Σε ποιο επίπεδο μοιάζω και σε ποιο διαφέρω με τον Άλλο;». Η αναζήτηση ταυτότητας εμπεριέχει συγχρόνως -και αναπόφευκτα- τον εαυτό και τον άλλο. Οι υπαγωγές μας στις διάφορες και διαφορετικές ομάδες συνιστούν τον τόπο δύο διεργασιών: εκεί αρχίζει και καταλήγει η αναζήτηση της ταύτισης με τους ομοίους, ενώ παράλληλα εκεί διαμορφώνεται η διαφοροποίηση και η αναζήτηση της ιδιαιτερότητας.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Το δικό μου ταξίδι» απευθύνεται σε όλα τα παιδιά του νηπιαγωγείου με την έννοια ότι το σχολείο διαφοροποιείται για να ενσωματώσει το κάθε ξεχωριστό και μοναδικό παιδί που φοιτά σε αυτό, δίνεται όμως ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά αλλοδαπών και παλιννοστούντων. Η κατασκευή της ταυτότητας σε αυτές τις ομάδες εμπεριέχει πρόσθετες δυσκολίες διότι είναι μια συνεχής δυναμική αντιπαράθεση ανάμεσα στις κυρίαρχες αξίες της κοινωνίας εγκατάστασης και τις προσωπικές αξίες που συχνά προέρχονται από την κοινωνία προέλευσης. Υπάρχει πάντα μια διάκριση ανάμεσα στη δική τους κουλτούρα (της χώρας προέλευσης) και την κουλτούρα της χώρας φιλοξενίας.

Όπως γίνεται στο επίπεδο της δόμησης της ταυτότητας του υποκειμένου, όπου το όμοιο συνδιαλέγεται με το διαφορετικό, έτσι και στο επίπεδο του σχολείου χρειάζεται η παράλληλη κίνηση ενσωμάτωσης των διαφορετικών μαθητών, με ταυτόχρονη την αναγνώριση του δικαιώματος στη διαφορά και στη διατήρηση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων.

Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα γίνεται προσπάθεια μέσα από την αποδοχή και το σεβασμό της διαφορετικότητας κάθε παιδιού από την εκπαιδευτικό (προσωπικότητα, ικανότητες, μαθησιακό στυλ, τρόποι έκφρασης και επικοινωνίας, πολιτισμική κληρονομιά) να αναπτύξουν τα παιδιά μια θετική αυτοεικόνα, και μια ταυτότητα στο πλαίσιο της ομάδας/τάξης. Παράλληλα, μέσω της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα παιδιά και της ενσυναίσθησης επιχειρείται η ανάπτυξη της ικανότητας σεβασμού, κατανόησης και αποδοχής της διαφορετικότητας χωρίς στερεότυπα και προκαταλήψεις. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι επιδιώκεται η άμεση εμπλοκή των γονέων στο σχολικό γίγνεσθαι.

Επιμέρους στόχοι ως προς τα γνωστικά αντικείμενα:

Μελέτη περιβάλλοντος

Ανθρωπογενές περιβάλλον

- Να συνειδητοποιούν τα παιδιά τη μοναδικότητά τους, αλλά και να εντοπίζουν τις ομοιότητες και τις διαφορές με τους άλλους και να τις σέβονται.
- Να συνειδητοποιήσουν διαχρονικά και σύγχρονα ζητήματα για τον άνθρωπο και κατ' επέκταση για τον ίδιο τους τον εαυτό.
- Να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι σε διαφορετικούς πολιτισμούς κατανοώντας άλλους ανθρώπους και τον πολιτισμό τους.
- Να αναπτύξουν τα παιδιά γνώσεις σχετικά με τους χάρτες.
- Να αντιλαμβάνονται τη χρονική ακολουθία γεγονότων και να τα αναπαριστούν με διάφορους τρόπους.
- Να υποβοηθούνται να συνεργάζονται και να πραγματοποιούν μικρές έρευνες.
- Να κατανοούν την αξία της ομαδικής εργασίας και της από κοινού ανακάλυψης.

Γλώσσα

- Να βελτιώνουν και να εμπλουτίζουν τον προφορικό τους λόγο.
- Να συμμετέχουν σε συζητήσεις να επιχειρηματολογούν και να αιτιολογούν τις απόψεις τους.
- Να αναγνωρίζουν οικείες λέξεις στο περιβάλλον και μέσα σε κείμενα.
- Να περιγράφουν, να εξηγούν και να ερμηνεύουν.
- Να διηγούνται/αφηγούνται και να τηρούν τη διαδοχική σειρά των γεγονότων.
- Να κατανοούν γενικά στοιχεία από τη σχέση προφορικού-γραφτού λόγου.
- Να ενθαρρύνονται να γράφουν όπως μπορούν.
- Να αναπτύξουν μεταγνωστικές ικανότητες μέσα από την αφήγηση εμπειριών, τη διατύπωση ερωτημάτων και τη δημιουργία δικού τους παραμυθιού.

Μαθηματικά

- Να ερμηνεύουν στοιχεία του κόσμου που τα περιβάλλει μέσα από διαδικασίες παρατήρησης και περιγραφής, σύγκρισης, ταξινόμησης αντιστοίχισης, σειροθέτησης και συμβολικής αναπαράστασης. Να εισάγονται έτσι σταδιακά στην έννοια των σχέσεων και ειδικότερα των μαθηματικών σχέσεων.
- Να συγκεντρώνουν, να οργανώνουν και να επεξεργάζονται δεδομένα.
- Να απεικονίζουν σχέσεις σε πίνακες καταγραφής.
- Να προσεγγίζουν τα παιδιά διαισθητικά την έννοια της κλίμακας μέσα από έννοιες απόστασης (κοντά-μακριά) και μεγέθους (μικρό-μεγάλο).(Google Earth).

Δημιουργία και Έκφραση- Εικαστικά

- Να έρθουν σε επαφή με έργα μοντέρνας τέχνης.
- Να παρατηρούν τα έργα τέχνης, να αναπτύσσουν ιδέες και συναισθήματα και να δημιουργούν χρησιμοποιώντας ποικίλα υλικά νέους τρόπους έκφρασης και αναπαράστασης.
- Να εκφράζονται μέσα από διαφορετικά είδη τέχνης: εικαστικά, θεατρικό παιχνίδι, παραμύθι/ποίηση, μουσική και κίνηση.

Τεχνολογία

- Να ταυτίζουν τον υπολογιστή με μια μηχανή που βοηθάει τον άνθρωπο στην εργασία του.
- Να εξασκούνται στη χρήση βασικών λειτουργιών του υπολογιστή.
- Να χρησιμοποιούν κατάλληλα εκπαιδευτικά λογισμικά.
- Να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο - εκπαιδευτικά περιβάλλοντα κατάλληλα για τη επίτευξη των στόχων της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία:

- Να εκφράζουν τις ιδέες τους.
- Να αναπτύξουν ικανότητες συνεργασίας.
- Να καλλιεργήσουν κοινωνικές δεξιότητες.
- Να κατανοήσουν την αξία της ομαδικής εργασίας και της από κοινού ανακάλυψης.
- Να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με τα μέλη της ομάδας ανταλλάσσοντας ιδέες και προτάσεις και να αναπτύξουν έτσι εναλλακτικές στρατηγικές προσέγγισης και επίλυσης προβλημάτων.
- Να μάθουν να παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους μέσα από συνεργατική διαδικασία.
- Να κινητοποιήσουν τη δημιουργική τους σκέψη, την κριτική τους ικανότητα και φαντασία.

Σύνδεση με πρόγραμμα σπουδών

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Το δικό μου ταξίδι» που υλοποιήθηκε στο 6ο Νηπιαγωγείο Περαίας εντάσσεται στο επίσημο Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου και είναι συμβατό με το Αναλυτικό Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου (ΔΕΠΠΣ, 2003) το οποίο προτείνει την ανάπτυξη διαθεματικών δραστηριοτήτων που έχουν νόημα για τα παιδιά. Έχοντας ως κεντρικό άξονά το θέμα της «Προσωπικής ταυτότητας και της αποδοχής της διαφορετικότητας» που εντάσσεται στη γνωστική περιοχή της Μελέτης Περιβάλλοντος και ειδικότερα στην ενότητα «Ανθρωπογενές Περιβάλλον και Αλληλεπίδραση», εξακτινώνεται και ταυτόχρονα αλληλεπιδρά με τα προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων των Μαθηματικών, της Γλώσσας, της Δημιουργίας και Έκφρασης και της Τεχνολογίας, προάγοντας κατά αυτόν τον τρόπο την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού.

Δράσεις

19 Νοεμβρίου 2011: Παρακολούθηση της ημερίδας «Σχολικές επισκέψεις σε μουσεία στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης» στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης. Στο πλαίσιο συμμετοχής του ΜΜΣΤ στην ημερίδα πραγματοποιήθηκε γνωριμία της μουσειοπαιδαγωγού με τη νηπιαγωγό Ελένη Βαλτή και ακολούθησε επιτόπου συζήτηση για την κατανόηση της έννοιας της διαπολιτισμικότητας και του τρόπου προσέγγισής της και από τις δύο πλευρές εξίσου. Οι προτάσεις της μουσειοπαιδαγωγού επικεντρώθηκαν κυρίως στην κοινωνικό-συναισθηματική προσέγγιση του φαινομένου της μετανάστευσης. Η σύγχρονη τέχνη θα μπορούσε να αποτελέσει το μέσο για την έκφραση συναισθημάτων και για τη διαχείριση φορτισμένων συναισθηματικών καταστάσεων που αναπτύσσονται μεταξύ γονέα και παιδιού αλλά και μεταξύ των μελών της ομάδας. Ανάμεσα στα έργα τέχνης που προτάθηκαν ως μέσο διαπραγμάτευσης ήταν το έργο με τίτλο **«Εκρήξεις», 1984** του **Dennis Oppenheim**, το οποίο ανήκει στη μόνιμη συλλογή του ΜΜΣΤ.

Εναλλακτικά, προτάθηκε η κατανόηση της έννοιας της μετακίνησης κυριολεκτικά αλλά και στη συμβολική της διάσταση «μεταφέροντας γονείς και παιδιά στον ιδανικό τόπο προορισμού, εκπληρώνοντας προσωπικές επιθυμίες και οράματα». Προτεινόμενα έργα τέχνης για τη συγκεκριμένη θεματική ήταν το έργο με τίτλο **«Σκάλες» , 1978** του **Αχιλλέα Απέργη** και το έργο τέχνης του **Παύλου** με τίτλο **«Φτερά», 1970**.

Αναφορά έγινε στην καλλιέργεια του αισθήματος ασφάλειας μέσα από την επίγνωση του ασφαλούς χώρου της οικογένειας, του σπιτιού, του δωματίου. Ανάμεσα στα προτεινόμενα έργα ήταν το έργο του **Άρη Προδρομίδα:** **«Mother, Father», 2003**, και **«Πτήση δωματίου», 2002** του **Χρήστου Κεχαγιόγλου**.

Επίσης, προτάθηκε η ανάδειξη και η γνωριμία με τα χαρακτηριστικά και τον κυρίαρχο πολιτισμό του τόπου υποδοχής, και κυρίως της πόλης της Θεσσαλονίκης, καθώς και η ανάδειξη πολιτισμικών στοιχείων των τόπων προέλευσης των συμμετεχόντων. Ανάμεσα στα έργα που προτάθηκαν ήταν και το έργο τέχνης με τίτλο **«Θεσσαλονίκη»** του **Raynaud Patrick, 1986**.

Με αφορμή το γλυπτικό έργο του Γ. Γυπαράκη, «Χωρίς τίτλο», 1994, οι γονείς έχοντας την εμπειρία της μετακίνησης από τον ένα τόπο στον άλλο διηγούνται τις μνήμες τους στους υπόλοιπους συμμετέχοντες εντοπίζοντας στοιχεία και αναφορές που άφησαν «ριζωμένα» πίσω τους και δημιουργούν «νέες ρίζες», πιο ανάλαφρες, στο νέο τόπο υποδοχής δίνοντας ελπίδα και στους ίδιους τους γονείς τους.

Οι παραπάνω προτεινόμενες θεματικές και τα αντίστοιχα προτεινόμενα έργα τέχνης αποτέλεσαν μέρος της πρότασης της μουσειοπαιδαγωγού Βασιλικής Πολυζούλη που αφορούσε μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα για παιδιά μεταναστών με τη συνοδεία γονέων και υλοποιήθηκε σε σειρά συναντήσεων στο πλαίσιο του προγράμματος:

«Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης, Ετήσιο Πρόγραμμα 2011, Δράση 1.11/10: Πρόγραμμα, Μουσειοπαιδαγωγικό Πολιτιστικό Πρόγραμμα για παιδιά μεταναστών και διεξαγωγή έκθεσης».

Στη συζήτηση που ακολούθησε με τη νηπιαγωγό διαπιστώθηκε ότι το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών ήταν γεννημένα στον τόπο υποδοχής και δεν είχαν συνειδητά προσωπικά βιώματα από τον τόπο προέλευσης. Προτάθηκε από τη μουσειοπαιδαγωγό να συμμετέχουν και οι γονείς στο πρόγραμμα μεταφέροντας στα παιδιά μνήμες και εικόνες από τον τόπο προέλευσης μέσα από εικόνες, φωτογραφικό υλικό, προσωπικά αντικείμενα ή έθιμα. Ιδανική θα ήταν η συνεργασία με τους γονείς, τόσο κατά το στάδιο προετοιμασίας στο σχολείο, όσο και κατά την επίσκεψη στο μουσείο.

Έμφαση δόθηκε από τη νηπιαγωγό στη σημασία προσέγγισης του φαινομένου της μετανάστευσης, ως ταξιδιού από τον έναν τόπο στον άλλο.

Η μουσειοπαιδαγωγός λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις της νηπιαγωγού αναφορικά με την μετανάστευση καθώς και τη σύσταση της ομάδας, τα ηλικιακά χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες των παιδιών όπως περιγράφηκαν από τη ίδια τη νηπιαγωγό, και σε συνάφεια με την εκπαιδευτική πολιτική του μουσείου, πρότεινε μια σειρά θεματικών αξόνων και πιθανών δράσεων που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν κατά τη σχολική επίσκεψη.

Για παράδειγμα, το «**Αεροπλάνο**» του **Ακριθάκη** ή το έργο τέχνης του **Pascali Pino** με τίτλο «**Βάρκα που Βυθίζεται**» θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως μέσο ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν την έννοια της μεταφοράς από τον έναν τόπο στον άλλο. Ένα παιχνίδι με επιδαπέδιο χάρτη πάνω στον οποίο τα παιδιά θα μπορούσαν να περπατήσουν θα βοηθούσε τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να αντιληφθούν την έννοια της μετακίνησης.

Ανάμεσα στα έργα που προτάθηκαν και προτιμήθηκαν ήταν το έργο τέχνης του **Άρη Προδρομίδα** «**Mother, Father**», **2003**, Διαστάσεις: 119,5x83 cm, δίπτυχο, ως αφορμή για την προσέγγιση εννοιών όπως της οικογένειας που έχει χαρακτήρα οικουμενικό και ταυτόχρονα οικείο. Η διαπραγμάτευση της έννοιας της οικογένειας θα μπορούσε να αποτελέσει την αφορμή για την ανάδειξη συγκεκριμένων ιδιοτεροτήτων του κάθε οικογενειακού περιβάλλοντος στον εκάστοτε πολιτισμό.

Αναφορά έγινε και στο έργο τέχνης του **Michel Francois** με τίτλο «**Το παιχνίδι των χεριών**», **1989**, κ.α.

Ιανουάριος 2012: Αρχική διαμόρφωση της στοχοθεσίας και του περιεχομένου του προγράμματος, προετοιμασίας της επίσκεψης και δημιουργία του παραμυθιού «**Το δικό μου ταξίδι**» από την εκπαιδευτικό, ώστε να συζητηθεί με τη μουσειοπαιδαγωγό στη προγραμματισμένη συνάντηση και να γίνουν οι κατάλληλες αλλαγές και προσαρμογές.

8 Φεβρουαρίου 2012: Επίσκεψη της εκπαιδευτικού στο μουσείο ώστε να δει τα εκθέματα

Ακολούθησε τηλεφωνική επικοινωνία, συμφωνήθηκε ραντεβού για επιτόπου επίσκεψη στο χώρο του μουσείου με σκοπό συζήτηση και από κοινού σύνθεση του προγράμματος και καθορίστηκε η ημερομηνία της σχολικής επίσκεψης στο μουσείο.

Στην επιτόπου συνάντηση στο χώρο του μουσείου η νηπιαγωγός κατέθεσε γραπτά τη δική της πρόταση για πρόγραμμα στο οποίο περιλαμβάνονταν τόσο έργα που είχαν συζητηθεί στην ημερίδα από κοινού, όσο και άλλα που ανήκουν στη μόνιμη συλλογή του μουσείου και είτε εκτίθενται στο χώρο του μουσείου είτε φυλάσσονται σε ειδικές αποθήκες, και στα οποία η εκπαιδευτικός είχε πρόσβαση μέσα από την ιστοσελίδα του μουσείου.

Η επίσκεψη των παιδιών προγραμματίστηκε για τις 16 Μαρτίου 2012.

15 Φεβρουαρίου – 15 Μαρτίου: Υλοποίηση δραστηριοτήτων προετοιμασίας της επίσκεψης.

Προετοιμασία της επίσκεψης

Κατά την προετοιμασία της επίσκεψης τα παιδιά ήρθαν αρχικά σε επαφή με το ΜΜΣΤ μέσα από ένα παραμύθι που δημιούργησε η εκπαιδευτικός Ελένη Βαλτή, εικονογραφημένο με έργα του Μουσείου που επέλεξε. Στη συνέχεια, κάποια από αυτά τα έργα τα παιδιά τα προσέγγισαν καλύτερα μέσα από την εικονική περιήγηση στους εκθεσιακούς χώρους του ΜΜΣΤ.

Αρχικά διαβάστηκε το παραμύθι στα παιδιά με παράλληλη συζήτηση και επίδειξη των εικόνων και στη συνέχεια τα παιδιά περιηγήθηκαν εικονικά στους εκθεσιακούς χώρους του ΜΜΣΤ και αναγνώρισαν το έργο που είχαν δει σε φωτογραφίες. Οι δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν με αφορμή τα έργα του ΜΜΣΤ ακολούθησαν τη σειρά παρουσιάσής τους στο παραμύθι.

Τα έργα που έγιναν αντικείμενα διαπραγμάτευσης ήταν:

- το έργο του Χρήστου Κεχαγιόγλου **Πτήση δωματίου**
- το έργο του Άρη Προδρομίδα: **Mother- Father**
- το έργο του Γιώργου Γυπαράκη: **Χωρίς τίτλο**
- το έργο του Ξενή Σαχίνη **Κουτί φυλάκιο μνήμης**
- το έργο **Σκάλες** του Αχιλλέα Απέργη
- το **Αεροπλάνο** του Ακριθάκη
- το έργο **Βάρκα που βυθίζεται** του Pino Pascali
- το έργο της Δανάης Στράτου **Curve**
- το έργο του Γιάννη Ζιώγα **Αδημονία;**
- το έργο **Εκρήξεις** του Dennis Oppenheim
- το έργο **Φτερά** του Παύλου

Η επιλογή των έργων βασίστηκε στο γεγονός ότι όλα συνδέονται με την έννοια του ταξιδιού. Αφετηρία του ταξιδιού θα μπορούσε να είναι η οικογένεια, οι ρίζες κάθε παιδιού και το πραγματικό ταξίδι της κάθε οικογένειας από τον τόπο καταγωγής της ως την εγκατάστασή της στην «νέα γη», την Περαιά Θεσσαλονίκης. Από την άλλη, το ταξίδι αναφέρεται στην πορεία και την ανάπτυξη του κάθε παιδιού, στα σημεία αναφοράς του, σε αυτά που κουβαλάει μαζί του, στα συναισθήματά του, στα όνειρά του, στα σχέδιά του, ένα ταξίδι λοιπόν στην ανακάλυψη της ταυτότητάς του. Και το ταξίδι συνεχίζεται και γίνεται συναρπαστικό, όταν κανείς έχει παρέα, διαλέγει τους συνοδοιπόρους του, συνεργάζεται και προχωρούν μαζί.

Ένα δεύτερο κριτήριο για την επιλογή των έργων ήταν ότι ανήκουν σε διαφορετικά είδη εικαστικής έκφρασης (ζωγραφική, φωτογραφία, γλυπτική, εγκατάσταση, μεικτή τεχνική) και δίνουν στα παιδιά την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τα είδη αυτά.

Από τα εκθέματα που αναφέρθηκαν, εκείνο που έδωσε βασικά τη δυνατότητα της διαπολιτισμικής προσέγγισης του θέματος ήταν το έργο του Γιώργου Γυπαράκη «Χωρίς τίτλο» που παρουσιάζει δύο παπούτσια από χαλκό με ρίζες. Στο έργο αυτό, ο Γυπαράκης συνενώνει το παράδοξο με το ρεαλιστικό, προσδίδοντας σε αναγνωρίσιμα αντικείμενα της καθημερινότητας ιδιότητες του φυσικού κόσμου. Ενοιολογικά, και αναφορικά με τη διαπολιτισμική διάσταση του θέματος, οι ρίζες θα μπορούσαν να παραπέμπουν τόσο στο παρελθόν και την καταγωγή, όσο και στο παρόν και το μέλλον, στο «δέσιμο» που αναπτύσσει κανείς στη «νέα γη» στην αίσθηση του «ανήκειν». Στα παιδιά δόθηκε η ευκαιρία να προσεγγίσουν το συγκεκριμένο εικαστικό έργο και να δομήσουν ως ομάδα την προσωπική τους ερμηνεία σε σχέση με το έργο αυτό.

Διδακτική προσέγγιση

Στο σχεδιασμό του προγράμματος έχουν ληφθεί υπόψη οι βασικές αρχές του αναλυτικού προγράμματος του νηπιαγωγείου όπως η ενιαιοποίηση της γνώσης και η προαγωγή της διαθεματικότητας, η αξιοποίηση των προϋπαρχουσών εμπειριών, η στήριξη της πολιτισμικής ταυτότητας και της γλώσσας, η ανάδειξη του παιχνιδιού ως πυρήνα του προγράμματος, η ενίσχυση της αυτοαντίληψης και της αυτονομίας, η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στις διάφορες δραστηριότητες του προγράμματος η ενθάρρυνση στην πρόσβαση ποικίλων πηγών γνώσης, η δυνατότητα της συνεχούς ανανέωσης και της ανταπόκρισης στις μεταβαλλόμενες προκλήσεις της εποχής (ΔΕΠΠΣ 2002).

Στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα γίνεται προσπάθεια, ώστε οι δραστηριότητες των μαθητών να στηρίζονται στην αρχή της ενεργητικής μάθησης και ανακάλυψης της γνώσης από τους ίδιους. Με αυτό τον τρόπο κεντρίζεται το ενδιαφέρον τους, εξασφαλίζεται η ταχύτερη γνώση και η ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους, μέσα από την ικανοποίηση ταυτόχρονα μαθησιακών και ψυχαγωγικών στόχων.

Οι μαθητές συνεργάζονται μεταξύ τους και αλληλεπιδρούν. Κατά τη διάρκεια της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και μάθησης, τα παιδιά συζητούν, εκφράζουν συναισθήματα και ιδέες, αναλύουν, διατυπώνουν απορίες, επιλύουν προβλήματα. Μέσα λοιπόν από τη γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική αλληλεπίδραση οι μαθητές οδηγούνται στην επίλυση των προβλημάτων.

Η νηπιαγωγός διαμεσολαβεί ανάμεσα στο αντικείμενο της γνώσης και το παιδί διευκολύνοντας τη μετάβαση σε νέα γνωστικά επίπεδα, με τρόπο εμπνευστικό και ενισχυτικό. Παράλληλα, ωθεί τα παιδιά να ερευνούν και να εμπλέκονται σε καταστάσεις προβληματισμού, να συνεργάζονται με τους συμμαθητές τους και να αλληλοβοηθούνται.

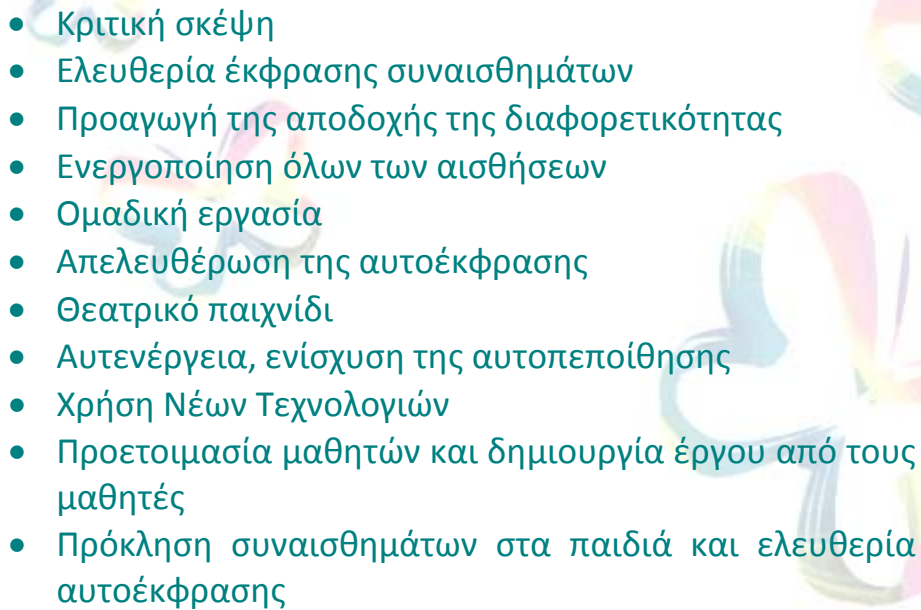
Η νηπιαγωγός λαμβάνει, επίσης, υπόψη της ότι τα παιδιά της προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας μπορούν να μάθουν αλλά και να επιδείξουν τις γνώσεις και τις ικανότητες τους με πολλούς τρόπους (π.χ. μέσα από κίνηση, θεατρικό παιχνίδι, μουσική κ.ά.) και δίνει πολλαπλές και διαφορετικές ευκαιρίες στα παιδιά για έκφραση μέσα από πολλαπλούς κώδικες επικοινωνίας (διαφοροποιημένη διδασκαλία).

Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη πραγματοποίηση του σεναρίου είναι:

- Ερωτήσεις – απαντήσεις
- Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία
- Θύελλα ιδεών και νοητικοί χάρτες
- Ανακαλυπτική- διερευνητική μάθηση
- Ενσυναίσθηση
- Χρήση Νέων Τεχνολογιών

Η όλη προσέγγιση του θέματος είναι διεπιστημονική. Οι θεωρητικές αρχές που ενυπάρχουν στις δράσεις είναι:

- Βιωματικότητα
- Διαθεματικότητα
- Ερευνητική μάθηση

-
- Κριτική σκέψη
 - Ελευθερία έκφρασης συναισθημάτων
 - Προαγωγή της αποδοχής της διαφορετικότητας
 - Ενεργοποίηση όλων των αισθήσεων
 - Ομαδική εργασία
 - Απελευθέρωση της αυτοέκφρασης
 - Θεατρικό παιχνίδι
 - Αυτενέργεια, ενίσχυση της αυτοπεποίθησης
 - Χρήση Νέων Τεχνολογιών
 - Προετοιμασία μαθητών και δημιουργία έργου από τους μαθητές
 - Πρόκληση συναισθημάτων στα παιδιά και ελευθερία αυτοέκφρασης

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Εγώ είμαι εγώ

Κάθε παιδί παρουσιάζει τον εαυτό του στην παρέα της τάξης, τα πράγματα που αγαπάει, αυτά που καταφέρνει καλά, καθώς και φωτογραφίες για κάθε χρόνο της ζωής του από μωρό έως σήμερα. Κατόπιν, κάθε παιδί καλείται να δημιουργήσει το προσωπικό του προφίλ με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών. Συμπληρώνει δηλαδή ένα ημιδομημένο φύλλο εργασίας κατάλληλα διαμορφωμένο από την εκπαιδευτικό χρησιμοποιώντας το λογισμικό εννοιολογικών χαρτών (kidspiration) και στη συνέχεια το παρουσιάζει στην ολομέλεια της τάξης. Τα παιδιά παρατηρούν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσά τους και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι παρόλο που μοιάζουμε μεταξύ μας σε πολλά πράγματα, ο καθένας μας είναι μοναδικός και αυτή η διαφορετικότητα είναι που κάνει ενδιαφέρουσα την συνύπαρξή μας. Στη συνέχεια τα παιδιά ζωγραφίζουν με διάφορες τεχνικές τον εαυτό τους. Τέλος με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού δημιουργούν με το λογισμικό Windows Movie Maker το δικό τους βίντεο εισάγοντας τις φωτογραφίες τους από μωρά μέχρι σήμερα, φωτογραφίες από τις ζωγραφίες τους και αποσπάσματα μουσικής.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Ο τόπος που ζω

Ένα κοινό βίωμα για όλα τα παιδιά του σχολείου, είναι ο τόπος που ζουν. Βρίσκουν την Περαία στους χάρτες καθώς και στο Google Earth, περιγράφουν χαρακτηριστικά σημεία του τόπου καθώς και κοινές εμπειρίες, όπως η βόλτα στην παραλία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: Το σπίτι μου

Τα παιδιά παρατηρούν το έργο του Χρήστου Κεχαγιόγλου **Πτήση δωματίου** και περιγράφουν τα συναισθήματα που τους προκαλεί. Συζητούν για το σπίτι τους και ζωγραφίζουν τι βλέπουν ή τι ονειρεύονται όταν κοιτούν από το παράθυρο του σπιτιού τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: Η οικογένειά μου

Παρατηρούν το έργο του Άρη Προδρομίδα **mother father**, συζητούν σε ζευγάρια για την οικογένειά τους και στη συνέχεια κάθε παιδί παρουσιάζει στους υπόλοιπους την οικογένεια του συντρόφου του.

Τα παιδιά καλούνται στη συνέχεια να επιλέξουν από μια ποικιλία χαρακτηριστικών του προσώπου, αυτά που τους αρέσουν, να τα κόψουν, να τα κολλήσουν και να συνθέσουν με την τεχνική του κολάζ και να χρωματίσουν ένα νέο πρόσωπο (μια μαμά ή έναν μπαμπά). Στη συνέχεια, καλούνται να το «ζωντανέψουν», να του δώσουν ταυτότητα, να δημιουργήσουν δηλαδή την προσωπική ιστορία αυτού του προσώπου και να την παρουσιάσουν στους υπόλοιπους. Ακολουθεί συζήτηση, αναζήτηση ιδεών/ιδεοθύελλα, αλληλεπίδραση και καθορισμός βημάτων για την εργασία. Η εργασία εκτελείται από ανομοιογενείς ως προς το φύλο, την ηλικία και την καταγωγή ομάδες των τεσσάρων παιδιών που ορίζονται από την εκπαιδευτικό. Ο τρόπος που τα παιδιά ενσωμάτωσαν τα προσωπικά τους βιώματα στις ιστορίες που δημιούργησαν καθώς και οι λύσεις που έδωσαν στα πραγματικά προβλήματα που απασχολούν τις οικογένειές τους ήταν εντυπωσιακός.

Η ιστορία του Μπάμπα: Ο Μπάμπας είναι από την Αλβανία και ήρθε στη Ελλάδα για να βρει δουλειά. Η γυναίκα του είναι από τη Ρωσία και έχουν δύο παιδιά. Η δουλειά του είναι να σκάβει, αλλά μια μέρα θα βρει έναν θησαυρό. Του αρέσει να κολυμπάει και το όνειρό του είναι να πηγαίνουν τα παιδιά του σχολείο και να μαθαίνουν γράμματα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5: Οι ρίζες μου

Τα παιδιά παρατηρούν στο έργο του Γιώργου Γυπαράκη: **Χωρίς τίτλο** (παπούτσια με συρμάτινες ρίζες από χαλκό). Προσπαθούν να δώσουν τις δικές τους ερμηνείες γιατί έχουν ρίζες τα παπούτσια, τι τους φέρνουν στο νου αυτά τα παπούτσια, πώς θα ένιωθαν αν φορούσαν αυτά τα παπούτσια, αν είχαν ρίζες τα δικά τους παπούτσια πώς ή πού θα ήθελαν να είναι, τι σημαίνουν οι ρίζες για ένα δένδρο, τι για έναν άνθρωπο, τι θα συμβεί σε ένα δέντρο αν το ξεριζώσουμε ή αν του κόψουμε τις ρίζες, τι σε έναν άνθρωπο κλπ. Ακολουθεί ιδεοθύελλα και καταγραφή των ιδεών σε νοητικό χάρτη από την εκπαιδευτικό. Σε πολλά παιδιά το έργο αυτό έφερε στο νου το γενεαλογικό δένδρο. Αποφασίζουν λοιπόν να καλέσουν τους γονείς τους στην τάξη και μαζί τους να φτιάξουν το γενεαλογικό τους δένδρο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6: Το γενεαλογικό μου δένδρο

Τα παιδιά μαζί με τους γονείς τους κατασκευάζουν το γενεαλογικό τους δένδρο με χαρτιά, χαρτόνια και τις φωτογραφίες της οικογένειάς τους. Δίνεται η ευκαιρία να συζητήσουν για προπαπούδες και προγιαγιάδες που δε ζουν πια και έτσι τα παιδιά να γνωρίσουν καλύτερα την ιστορία της οικογένειάς τους.

Εναλλακτικά κάποια παιδιά δημιουργούν το γενεαλογικό τους δένδρο ψηφιακά στο περιβάλλον δημιουργίας γενεαλογικού δένδρου για παιδιά (www.familytreeforkids.com).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 7: Η καταγωγή μου

Οι γονείς σε συνεργασία με τα παιδιά συμπληρώνουν ένα σχεδιάγραμμα με την καταγωγή όλης της οικογένειάς τους και στη συνέχεια παρουσιάζουν το γενεαλογικό τους δένδρο και το σχεδιάγραμμα της καταγωγής στους υπόλοιπους. Εντυπωσιακή είναι η διαπίστωση ότι όλες οι οικογένειες στην τάξη μας έχουν προσφυγικές ή μεταναστευτικές ρίζες. Πρόσφατες, ως αλλοδαποί μετανάστες από την Αλβανία ή παλινοστούντες από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, ή παλιότερες ως πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη και τη Μ. Ασία ή ως οικονομικοί μετανάστες στην Γερμανία. Η διαπίστωση αυτή δίνει το έναυσμα για συζητήσεις ανάμεσα στους γονείς και ανταλλαγή εμπειριών και συναισθημάτων.

Εικόνα 2. Έργο μαθητή από τη δραστηριότητα «Οι ρίζες μου».

Στο Google Earth βρίσκουμε με τη βοήθεια των γονέων τον τόπο καταγωγής τους ή ακόμα και το σπίτι που άφησαν εκεί για να έρθουν στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, σε έναν πίνακα διπλής εισόδου καταγράφονται τα ονόματα και η καταγωγή των παιδιών της τάξης. Τα παιδιά μεταφέρουν τα αποτελέσματα σε έναν ημιδομημένο από την εκπαιδευτικό πίνακα διπλής εισόδου στο Excel και μετατρέπουν τα ποσοτικά δεδομένα σε γράφημα. Παρατηρούν και σχολιάζουν το γράφημα που δημιουργείται.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 8: Ό,τι αγαπάω θα το κρατάω

Τα παιδιά παρατηρούν το έργο του Ξενή Σαχίνη **Κουτί φυλάκιο μνήμης**. Ζωγραφίζουν τα πράγματα που θα ήθελαν μαζί τους, αν ξεκινούσαν για ταξίδι μακρινό.

Καλούμε στην τάξη μας γονείς από άλλες χώρες που περιγράφουν το ταξίδι τους στην Ελλάδα. Τα παιδιά δραματοποιούν την ιστορία μιας μητέρας που ήρθε με τα πόδια από την Αλβανία. Οι γονείς που επισκέπτονται την τάξη δείχνουν ή περιγράφουν στα παιδιά τα πράγματα που έφεραν από την πατρίδα τους και που σήμαιναν κάτι για αυτούς. Τα παιδιά κατασκευάζουν από ένα κουτάκι κι εκεί συλλέγουν πράγματα που έχουν αξία για τα ίδια. Δίνεται έτσι η αφορμή για να συζητήσουμε για το τι σημαίνει συλλογή/μουσείο και να δημιουργήσουμε στην τάξη τις δικές μας συλλογές (μπάλες, κοχύλια, σβούρες, νομίσματα).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 9: Η αφετηρία

Παρατηρούν το έργο **Σκάλες** του Αχιλλέα Απέργη. Αν ανεβούν στη σκάλα τι θα δουν; Πώς φαντάζονται το ταξίδι τους, το μέλλον, ποια είναι τα όνειρά τους; Συζήτηση, ανταλλαγή ιδεών, αλληλεπίδραση. Χαλαρώνουν, κλείνουν τα μάτια και κάνουν ένα φανταστικό ταξίδι στο μέλλον.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 10: Το αεροπλάνο

Παρατηρούν το **αεροπλάνο** του Ακριθάκη. Με μουσική και κίνηση κάνουν ένα φανταστικό ταξίδι στον ουρανό. Συζητούν τις φανταστικές εμπειρίες τους. Κατασκευάζουν αεροπλανάκια από χαρτί.

Εικόνα 3. Δραστηριότητα στο σχολείο: «Το αεροπλάνο».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 11: Η βάρκα

Παρατηρούν το έργο **Βάρκα που βυθίζεται** του Pino Pascali. Συζητούν για το ναυάγιο, για το τι προηγήθηκε, τι ακολούθησε καθώς και για τα συναισθήματα του ναυαγού. Συζητούν σε ζευγάρια για εμπειρίες που τους φόβισαν και δεν ήξεραν τι να κάνουν. Κάθε παιδί παρουσιάζει με λόγο και κίνηση την εμπειρία του συντρόφου του προσπαθώντας να μπει στη θέση του (ενσυναίσθηση).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 12: Εναλλακτικές λύσεις

Παρατηρούν το έργο της Δανάης Στράτου **Curve**. Θα μπορούσε το έργο αυτό να σώσει το ναυαγό; Πάντα υπάρχουν λύσεις στα προβλήματα, αρκεί να τις ψάχνουμε. Τα παιδιά σε ομάδες συνθέτουν μια ιστορία στην οποία ο ήρωας συναντά ένα ανυπέρβλητο εμπόδιο, βρίσκει εναλλακτική λύση και το ξεπερνά. Δραματοποιούν την ιστορία τους. Κατασκευάζουν τις σχεδίες τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 13: Φανταστικό όχημα

Παρατηρούν το έργο του Γιάννη Ζιώγα **Αδημονία**; Σε ομάδες κατασκευάζουν με διάφορα υλικά το δικό τους φανταστικό όχημα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 14: Συνεργασία

Συζητούν για τη συνεργασία και τη φιλία, για το τι περιμένουν από τους φίλους τους, τι δεν τους αρέσει να τους κάνουν οι φίλοι. Επιλέγουν τους συντρόφους τους και με το φανταστικό τους όχημα οργανώνουν και δραματοποιούν το ταξίδι τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 15 : Συναισθήματα

Συζητούν για τα συναισθήματά τους (ιδεοθύελλα/ιστόγραμμα) με στόχο να αναγνωρίζουν και να κατανοούν τα βασικά συναισθήματα (χαρά, λύπη, φόβος, θυμός), να αποδέχονται, να εκφράζουν και να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους, τόσο τα

θετικά όσο και τα αρνητικά και να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται τα συναισθήματα των άλλων. Περιγράφουν πώς ένιωσαν στο φανταστικό ταξίδι με τους συντρόφους τους και πώς νομίζουν ότι ένιωσαν οι άλλοι.

Παρατηρούν το έργο **Εκρήξεις Συναισθημάτων** του Dennis Oppenheim, προσπαθούν να εξηγήσουν τον τίτλο του έργου και δίνουν τη δική τους ερμηνεία.

Εικόνα 4. Δραστηριότητα στο σχολείο: «Ανοίγω τα φτερά μου».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 16: Ανοίγω τα φτερά μου

Συζητούν για όλα όσα μπορούν να κάνουν πια μόνο τους, για όλα έμαθαν στο νηπιαγωγείο, για την αυτονομία που έχουν κατακτήσει, για τα «φτερά» τους που είναι πια γερά και μπορούν να τα οδηγήσουν στην Α΄ Δημοτικού και «ακόμα παραπέρα ως την άκρη του κόσμου».

Παρατηρούν το έργο **Φτερά του Παύλου** φοράνε τα φτερά τους και πετάνε.

Η επίσκεψη στο Μουσείο

Η επίσκεψη στο Μ.Μ.Σ.Τ. πραγματοποιήθηκε στις 16/03/2012. Από τα 61 παιδιά των τριών τμημάτων του νηπιαγωγείου συμμετείχαν τα 50. Από αυτά, τα 32 που ανήκαν στο κλασικό τμήμα και στο ολοήμερο Β΄ είχαν παρακολουθήσει το πρόγραμμα προετοιμασίας της επίσκεψης.

Στο μουσείο τα παιδιά χωρίστηκαν για πρακτικούς λόγους σε δύο ομάδες των 25 παιδιών. Η πρώτη παρακολούθησε το διαπολιτισμικό πρόγραμμα και η δεύτερη άλλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του μουσείου.

Από τα 25 παιδιά της ομάδας που παρακολούθησε το διαπολιτισμικό πρόγραμμα, 5 ήταν από την Αλβανία, 9 είχαν γονείς παλιννοστούντες από τη Γεωργία και 1 από την Αρμενία, και άλλο 1 παιδί ήταν από μεικτό γάμο Σερβίδας με Έλληνα. Όλα τα παιδιά της ομάδας αυτής είχαν συμμετάσχει και στο πρόγραμμα προετοιμασίας.

Περιγραφή μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε τρεις φάσεις. Η πρώτη φάση περιλάμβανε ολιγόλεπτη εισαγωγή στην είσοδο του μουσείου αναφορικά με το χαρακτήρα της μόνιμης συλλογής του μουσείου, τις έννοιες του μουσείου και της σύγχρονης τέχνης. Η δεύτερη (η κυρίως φάση) υλοποιήθηκε στον εκθεσιακό χώρο και αφορούσε την προσέγγιση προεπιλεγμένων έργων τέχνης και τη διερεύνηση συγκεκριμένων εννοιών. Η τρίτη φάση αφορούσε τη διεύρυνση των αφηρημένων εννοιών τις οποίες τα παιδιά επεξεργάστηκαν, εικαστικά πλέον, μέσα από την καλλιτεχνική έκφραση στο εργαστήρι.

Όπως προαναφέρθηκε στην καταγραφή των στόχων και της μεθοδολογίας και σε συνάφεια με τη μουσειοπαιδαγωγική πολιτική του φορέα, έμφαση δόθηκε στην κοινωνικό-συναισθηματική διάσταση της μετανάστευσης. Επιχειρήθηκε η βίωση συναισθημάτων αποκλεισμού που επιφέρει το εμπόδιο της γλώσσας και η ανακάλυψη μη λεκτικών τρόπων επικοινωνίας που ξεπερνούν το εμπόδιο της γλώσσας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ηλικιακά χαρακτηριστικά των παιδιών και τις δυνατότητες κατανόησης αφηρημένων εννοιών, η μετανάστευση ερμηνεύτηκε ως μετακίνηση, διαδρομή. Ταυτόχρονα, επιχειρήθηκε ο εντοπισμός στοιχείων του κυρίαρχου πολιτισμού του τόπου υποδοχής.

Η πρώτη στάση πραγματοποιείται μπροστά στο έργο του του Γ. Γυπαράκη, «Χωρίς Τίτλο». Τα παιδιά μέσα από ερωταποκρίσεις προσεγγίζουν φορμαλιστικά το έργο τέχνης και αναρωτιούνται για τους συμβολισμούς που εμπεριέχονται στα «ριζωμένα παπούτσια». Με αφορμή μία επινοημένη ιστορία για ένα περίεργο ζευγάρι παπουτσιών που, όταν ήταν μικρά, κίνησαν για ένα μακρινό ταξίδι, τα παιδιά προσκαλούνται από την αρχή της ιστορίας να ακολουθήσουν μία διαδρομή σε έργα τέχνης, η οποία θα αποκαλύψει, στο τέλος της, τους λόγους που τα παπούτσια αυτά έχουν 'βγάλει ρίζες'.

Με οδηγό μια βαλίτσα-χάρτη και αναζητώντας μεταφορικό μέσο οδηγούνται στο «Αεροπλάνο» του Α. Ακριθάκη. Αναγνωρίζουν την τεχνική του assemblage μέσα από ένα εικαστικό παιχνίδι δόμησης και αποδόμησης. Στη συνέχεια, στο πλαίσιο ενός κινητικού παιχνιδιού συνθέτουν με τα σώματα τους ένα αεροπλάνο και γίνονται επιβάτες προερχόμενοι από διαφορετικούς τόπους προέλευσης με κοινό προορισμό την πόλη της Θεσσαλονίκης. Στο πλαίσιο ενός ομαδοσυνεργατικού παιχνιδιού προσομοιώνουν ένα ταξίδι διαγράφοντας τη διαδρομή του ταξιδιού τους, από τη μία χώρα στην άλλη, σε έναν χάρτη στον οποίο αποτυπώνονται χρωματικά οι χώρες.

Εικόνα 5. Δραστηριότητα στο μουσείο με τη βαλίτσα-χάρτη.

Στη συνέχεια, αναζητούν τη Θεσσαλονίκη με βάση τα βασικά γεωγραφικά στοιχεία και τοπόσημα που χαρακτηρίζουν την πόλη (θάλασσα, κάστρα, τείχη της πόλης) στο έργο τέχνης του P. Raynaud, με τον ίδιο/ ομώνυμο τίτλο «*Θεσσαλονίκη*», και προβληματίζονται για τους λόγους που οδήγησαν τον καλλιτέχνη να παραστήσει βασικά μνημεία της πόλης τοποθετημένα μέσα σε ένα καρότσι. Μέσα από ερωταποκρίσεις τα παιδιά αναρωτιούνται για τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι μετανάστες όντας σε ένα νέο τόπο. Στο πλαίσιο ενός μουσικοκινητικού παιχνιδιού, περπατούν ανάμεσα στα μέρη του έργου που έχουν απλωθεί στο χώρο και εκφράζουν με τη στάση του σώματός τους τα συναισθήματα που βιώνει κάποιος που φτάνει σε έναν άγνωστο τόπο.

Η επόμενη στάση γίνεται μπροστά στο έργο τέχνης του Β. Κανιάρη «*Παιδιά που χαιρετά το πλήθος*». Τα παιδιά αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του έργου, προσπαθούν να μαντέψουν τις διαθέσεις και στάσεις που εκφράζονται στο ανδρείκελο χωρίς πρόσωπο, και τις αναπαριστούν / αποτυπώνουν με την έκφραση του προσώπου τους.

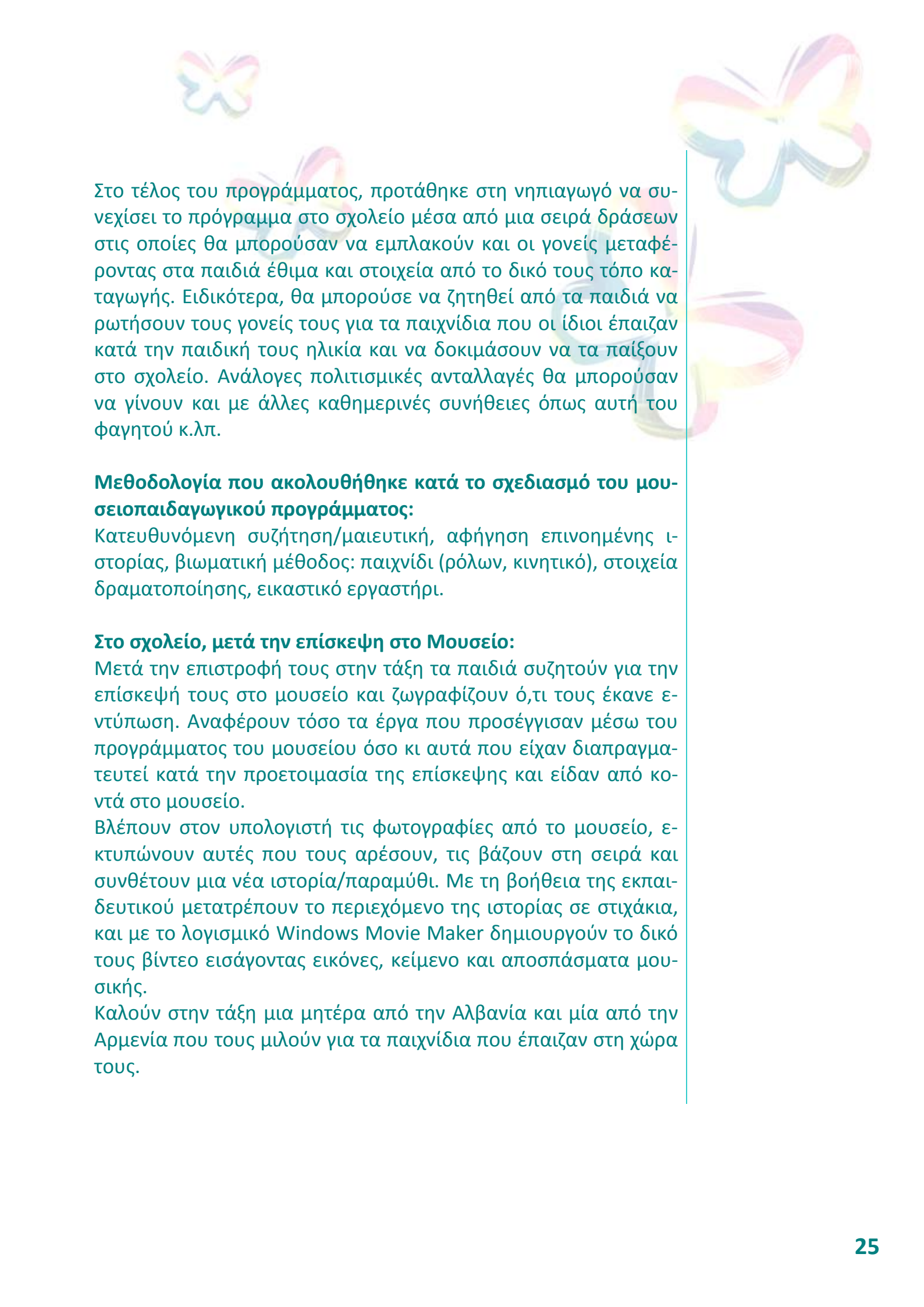
Μπροστά στο καταληκτικό έργο του προγράμματος «*Το Παιχνίδι με τα χέρια*» του Μ. Francois τα παιδιά αποκαλύπτουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους και να δημιουργήσουν φιλίες υπερπηδώντας το γλωσσικό εμπόδιο. Χωρισμένα σε ομάδες παίζουν το παιχνίδι που αποτυπώνεται στο έργο, και υπάρχει σε διαφορετικές παραλλαγές σε πολλές χώρες.

Η ιστορία τελειώνει με τις «ρίζες» που αναπτύσσει ο καθένας μας σε κάθε τόπο, όταν δημιουργούμε νέες φιλίες εκεί.

Στην τελευταία φάση του προγράμματος, τα παιδιά στους χώρους των εργαστηρίων εκφράζονται καλλιτεχνικά και δημιουργούν τα δικά τους έργα. Πειραματίζονται με την τεχνική του κολλάζ και της ζωγραφικής δημιουργούν την ιστορία του δικούς τους «παπουτσιού», το οποίο ταξίδεψε αποτυπώνοντας βιώματα και σκέψεις για τη δική τους κατάσταση.

Εικόνα 6. Εικαστική έκφραση στο μουσείο.

Στο τέλος του προγράμματος, προτάθηκε στη νηπιαγωγό να συνεχίσει το πρόγραμμα στο σχολείο μέσα από μια σειρά δράσεων στις οποίες θα μπορούσαν να εμπλακούν και οι γονείς μεταφέροντας στα παιδιά έθιμα και στοιχεία από το δικό τους τόπο καταγωγής. Ειδικότερα, θα μπορούσε να ζητηθεί από τα παιδιά να ρωτήσουν τους γονείς τους για τα παιχνίδια που οι ίδιοι έπαιζαν κατά την παιδική τους ηλικία και να δοκιμάσουν να τα παίξουν στο σχολείο. Ανάλογες πολιτισμικές ανταλλαγές θα μπορούσαν να γίνουν και με άλλες καθημερινές συνήθειες όπως αυτή του φαγητού κ.λπ.

Μεθοδολογία που ακολουθήθηκε κατά το σχεδιασμό του μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος:

Κατευθυνόμενη συζήτηση/μαιευτική, αφήγηση επινοημένης ιστορίας, βιωματική μέθοδος: παιχνίδι (ρόλων, κινητικό), στοιχεία δραματοποίησης, εικαστικό εργαστήρι.

Στο σχολείο, μετά την επίσκεψη στο Μουσείο:

Μετά την επιστροφή τους στην τάξη τα παιδιά συζητούν για την επίσκεψή τους στο μουσείο και ζωγραφίζουν ό,τι τους έκανε εντύπωση. Αναφέρουν τόσο τα έργα που προσέγγισαν μέσω του προγράμματος του μουσείου όσο κι αυτά που είχαν διαπραγματευτεί κατά την προετοιμασία της επίσκεψης και είδαν από κοντά στο μουσείο.

Βλέπουν στον υπολογιστή τις φωτογραφίες από το μουσείο, εκτυπώνουν αυτές που τους αρέσουν, τις βάζουν στη σειρά και συνθέτουν μια νέα ιστορία/παραμύθι. Με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού μετατρέπουν το περιεχόμενο της ιστορίας σε στιχάκια, και με το λογισμικό Windows Movie Maker δημιουργούν το δικό τους βίντεο εισάγοντας εικόνες, κείμενο και αποσπάσματα μουσικής.

Καλούν στην τάξη μια μητέρα από την Αλβανία και μία από την Αρμενία που τους μιλούν για τα παιχνίδια που έπαιζαν στη χώρα τους.

Εικόνα 7. Δραστηριότητα στο σχολείο με τους γονείς: Παιχνίδια των χωρών καταγωγής.

Αξιολόγηση

Παρόλο που ο βασικός στόχος του προγράμματος, που ήταν η ενδυνάμωση της προσωπικής ταυτότητας του κάθε παιδιού και ιδιαίτερα των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών, δεν είναι κάτι άμεσα μετρήσιμο, κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος δόθηκαν πολλαπλές ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά να μιλήσουν για τον εαυτό τους, να εκφράσουν συναισθήματα, να αλληλεπιδράσουν με συνομηλίκους και ενήλικες, να αναπτύξουν την αυτονομία τους και να αισθανθούν τον εαυτό τους ως σημαντικό άτομο που το σέβονται οι άλλοι. Ιδιαίτερα οι αλλοδαποί και παλιννοστούντες μαθητές είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν καλύτερα την ιστορία της οικογένειάς τους και της χώρας καταγωγής τους μέσα από τις αφηγήσεις των ίδιων των γονιών τους. Οι γονείς τους από την άλλη είχαν την ευκαιρία να έρθουν πιο κοντά στο σχολείο και να ενδυναμώσουν τον ρόλο τους.

Η προσέγγιση των έργων τέχνης μέσα από ιστορίες και παραμύθια ενέπλεξε τα παιδιά συναισθηματικά με τα έργα δίνοντάς τους τη δυνατότητα να τα νιώσουν οικεία και προσιτά. Από κανένα παιδί δεν παρατηρήθηκε αμηχανία στην ερμηνεία ενός έργου τέχνης, αντίθετα όλα ήθελαν να εκφράσουν τις ιδέες και τα συναισθήματά τους.

Γενικά, η εμπειρία της εφαρμογής του προγράμματος ήταν εξαιρετική. Κέντρισε το ενδιαφέρον των παιδιών, τα οποία ακόμα και μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος ζητούσαν να συνεχίσουν να ασχολούνται με το ίδιο θέμα. Καταγράφηκε ως μια πολύ θετική και εποικοδομητική εμπειρία από όλους.

Εικόνα 8. Δραστηριότητα στο σχολείο με τους γονείς: Παιχνίδια των χωρών καταγωγής.

Βιβλιογραφία

- ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2006), Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί – Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης, Αθήνα
- Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (2003), Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, Π.Ι.
- Θάλεια Δραγώνα (2007), Ταυτότητες και Ετερότητες, Ταυτότητα και εκπαίδευση, Κλειδιά και Αντικλειδιά, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, Πανεπιστήμιο Αθηνών.